

NHÁ TÙ TRONG NHÁ TÙ

BẢN TÓM TẮT

AMNESTY
INTERNATIONAL

Amnesty International is a global movement of more than 7 million people who campaign for a world where human rights are enjoyed by all.

Our vision is for every person to enjoy all the rights enshrined in the Universal Declaration of Human Rights and other international human rights standards.

We are independent of any government, political ideology, economic interest or religion and are funded mainly by our membership and public donations.

© Amnesty International 2016

Except where otherwise noted, content in this document is licensed under a Creative Commons (attribution, non-commercial, no derivatives, international 4.0) licence.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>

For more information please visit the permissions page on our website: www.amnesty.org

Where material is attributed to a copyright owner other than Amnesty International this material is not subject to the Creative Commons licence.

First published in 2016

by Amnesty International Ltd

Peter Benenson House, 1 Easton Street

London WC1X 0DW, UK

Index: ASA 41/4186/2016

Original language: Tiếng Việt

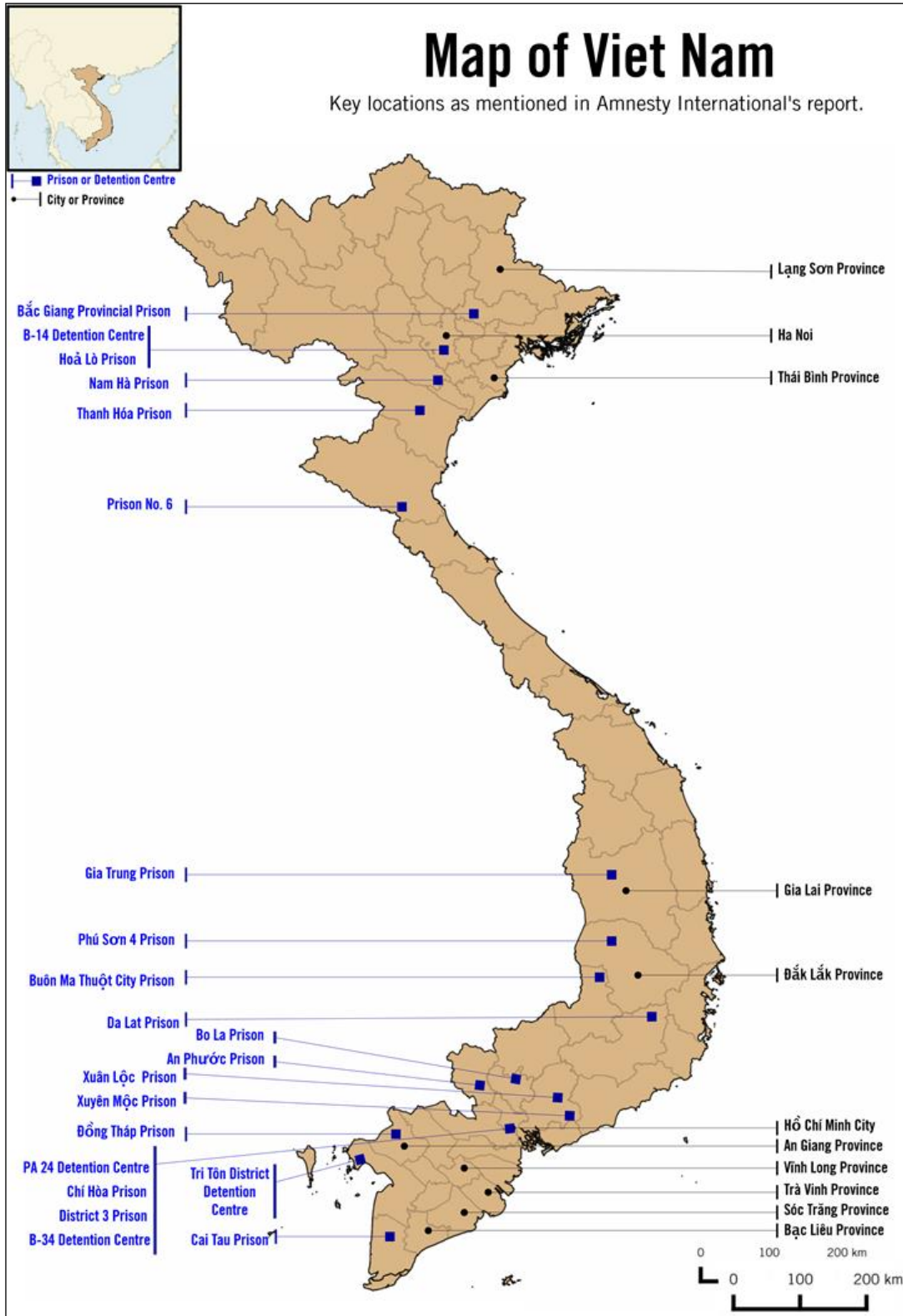
amnesty.org

Cover photo: *Illustration depicting solitary confinement experienced by prisoners of conscience in Viet Nam* © Colin Foo

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

↑ Map depicting prisons and detention centres located in Viet Nam, as featured within this report. Locations depicted above are approximate. Note that certain violations took place in facilities not depicted on the map. These locations were not named in the report to protect the identity of victims. © Amnesty International

BẢN TÓM TẮT

Cuộc sống trong tù không dễ dàng. Tôi rơi vào tình trạng tuyệt vọng. Tôi phải chịu hoàn cảnh này bởi vì tôi đã cố gắng làm một công dân tốt, giúp đỡ mọi người trong khuôn khổ pháp luật và hiến pháp. Nhưng tôi bị bắt và tống giam. Tôi cảm thấy mình như đang ở trong một đường hầm tối tăm không lối thoát.

Qui (bí danh), một nhà hoạt động vì quyền lợi đất đai và một cựu tù nhân lương tâm ở miền bắc Việt Nam

Lu (bí danh), một người dân tộc thiểu số Ê Đê ở vùng Tây Nguyên, Việt Nam, bị kết án vì vai trò của ông trong việc tổ chức các cuộc biểu tình ôn hòa của người thiểu số theo Cơ đốc giáo khi các cuộc biểu tình này bị đàn áp một cách tàn nhẫn bởi chính quyền Việt Nam năm 2001 và 2004. Trong bảy năm rưỡi trong tù, Lu là nạn nhân của nhiều hình thức tra tấn và các hình thức đối xử và trừng phạt tàn bạo, vô nhân đạo và hạ nhục con người (các đối xử tội tệ khác).

Trong bốn tháng sau khi bị bắt giữ, Lu bị giam cách ly và bị tra tấn hàng ngày. Trong các buổi tra tấn ông thường bị đánh đến bất tỉnh. Ông bị kết án trong một phiên xử thiếu những sự bảo vệ cơ bản về xét xử công bằng: ông đã bị từ chối cho tiếp xúc với luật sư và không được phép phát biểu tại tòa. Sau khi bị kết án, Lu bị chuyển tới một nhà tù cách nhà ông 1.400 km, nơi ông chịu chế độ lao động khổ sai vất vả, để lại nhiều vấn đề nghiêm trọng kéo dài về sức khỏe.

Trang (bí danh), vào tù vì cố vũ cho quyền tự do tôn giáo của các tín đồ Phật giáo Hòa Hảo, một tông phái ở các tỉnh miền Nam Việt Nam với cách hành đạo ôn hòa, xoay quanh đời sống nhà nông ở vùng đồng bằng sông Cửu Long. Trang trải qua nhiều năm thụ án tù trong một buồng giam cùng với các tù nhân khác, những người đồng ý bí mật theo dõi cô để được chức trách nhà tù đối xử ưu tiên. Trang cho Ân Xá Quốc Tế

biết rằng trong hơn hai năm trời, cô chỉ được phép ra khỏi buồng giam cho các phiên thẩm vấn và trong suốt khoảng thời gian đó, cô "đã không thấy mặt trời hay mặt trăng".

Sau khi đổ bệnh, Trang trải qua hai năm nữa trong một buồng giam được gọi là trung tâm y tế của nhà tù nhưng không có gì khác biệt với các buồng giam khác. Trong suốt thời gian đó, cô bệnh đến mức không thể rời khỏi giường, nhưng chức trách nhà tù cương quyết từ chối không cho bác sĩ khám bệnh và điều trị y tế cho cô, trừ phi cô nhận các tội họ buộc tội cô. Trong giai đoạn đó, tám người chia sẻ buồng giam với cô đã chết sau khi chức trách nhà tù liên tiếp từ chối cung cấp điều trị y tế cho họ.

Nguyễn Văn Hải, thường được biết đến với cái tên Điếu Cày, là một trong những tù nhân lương tâm nổi tiếng nhất trong những năm gần đây. Ông trải qua sáu năm rưỡi trong tù: 30 tháng vì một cáo buộc được dàn dựng về tội trốn thuế, và thêm bốn năm bị kết án theo Điều 88 của Bộ luật Hình sự vì tội "tuyên truyền chống nhà nước". Ông lãnh án 12 năm tù theo Điều 88 nhưng được trả tự do sớm với điều kiện ông đồng ý sang Hoa Kỳ sinh sống ngay lập tức.

Trong thời gian ở tù, Điếu Cày từng bị giam cách ly và cưỡng bức mất tích, có nghĩa là ông bị giam giữ và không được tiếp xúc với thế giới bên ngoài, kể cả luật sư và gia đình, những người bị từ chối thông tin về sức khỏe của ông và nơi giam giữ ông trong hơn một năm rưỡi, khiến họ tưởng ông đã chết.

Trong thời gian sau chấn song nhà tù, Điếu Cày đã bị di chuyển 20 lần, bị giam giữ tại 11 trại giam và nhà tù khác nhau. Tháng 10 năm 2014, ông được trả tự do và bay sang Mỹ nhưng không được phép gặp mặt hay nói chuyện với gia đình ở Việt Nam trước khi lên máy bay rời khỏi Việt Nam. Vẫn còn đi đôi dép nhựa của người tù, ông đến nước Mỹ và được cộng đồng người Việt Nam ở đó chào đón như một anh hùng.

Lu, Trang và Điếu Cày đều là những cựu tù nhân lương tâm: những cá nhân bị cầm tù vì niềm tin chính trị, tôn giáo hoặc các niềm tin bắt nguồn từ lương tâm, vì nguồn gốc dân tộc, giới tính, màu da, ngôn ngữ, nguồn gốc quốc gia hoặc xuất thân xã hội, điều kiện kinh tế, dòng dõi, xu hướng tính dục hoặc các địa vị khác, những người chưa từng sử dụng bạo lực hoặc cổ vũ bạo lực hay sự thù hận. Những trường hợp của họ là minh chứng cho các thủ tục tra tấn và các đối xử tồi tệ khác đang được áp dụng ở các trại giam và nhà tù ở Việt Nam.

Vào ngày 7 tháng 11 năm 2013, Việt Nam ký Công ước về chống tra tấn và các hình thức đối xử hoặc trừng phạt tàn bạo, vô nhân đạo hoặc hạ nhục con người (UNCAT) và phê chuẩn Công ước đó vào ngày 5 tháng 2 năm 2015.¹ Về việc ký UNCAT, ông Lê Hoài Trung, Đại sứ Việt Nam tại Liên Hiệp Quốc khẳng định điều này tượng trưng cho "cam kết không lay chuyển của Việt Nam trong việc "ngăn chặn các hành vi tra tấn và các hình thức đối xử và trừng phạt tàn bạo, vô nhân đạo hoặc hạ nhục con người" và "bảo vệ và phát huy quyền cơ bản của con người hiệu quả hơn".²

Cách đối xử mà Lu, Trang và Điếu Cày nhận được đã làm nổi bật lên hố sâu ngăn cách còn tồn tại giữa một bên là cam kết công khai, dứt khoát của Việt Nam về việc chấm dứt tai họa tra tấn và một bên là những gì xảy ra trên thực tế đối với các tù nhân lương tâm ở các đồn công an, nhà tù và trại giam ở đất nước này. Bản báo cáo này dựa trên các cuộc phỏng vấn với 18 cựu tù nhân lương tâm. Bản báo cáo nêu lên sự phổ biến của tra tấn và các đối xử tồi tệ khác đối với tù nhân lương tâm ở Việt Nam và nhấn mạnh sự cần thiết

¹ Xem, Công ước của Liên Hợp Quốc về chống tra tấn và các hình thức đối xử hoặc trừng phạt tàn bạo, vô nhân đạo hoặc hạ nhục con người, Tình trạng phê chuẩn (Status of Ratifications), tải về từ https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=IV-9&chapter=4&lang=en.

² Việt Nam ký Công ước của Liên Hợp Quốc năm 1984 về chống tra tấn và các hình thức đối xử hoặc trừng phạt tàn bạo, vô nhân đạo hoặc hạ nhục con người, Thông cáo Báo chí của Phái đoàn thường trực nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam tại Liên Hiệp Quốc, ngày 7 tháng 11 năm 2013, tải về từ <http://www.vietnam-un.org/en/vnun.php?id=259&cid=20>.

phải có các cải cách cụ thể để Việt Nam có thể đáp ứng các đòi hỏi của UNCAT. Những người được phỏng vấn cho bản báo cáo này, gồm cả nam giới và nữ giới, mô tả tình trạng đáng sợ trong các trại giam và nhà tù tại Việt Nam, và các đối xử tàn bạo dưới bàn tay của cảnh sát và giới chức nhà tù. Họ mô tả một hệ thống đầy lạm dụng bắt đầu đi vào hoạt động ngay tại thời điểm bắt giữ; trong nhiều trường hợp, những người bị giam giữ chịu sức ép đặc biệt nặng nề trong giai đoạn tạm giam trước khi phiên xử diễn ra, vì giới chức trách tìm cách bắt người bị tạm giam thú tội, nhưng các lạm dụng cũng thường xuyên diễn ra trong suốt giai đoạn giam giữ cho tới lúc trả tự do.

Trong quá trình nghiên cứu của chúng tôi, thuật ngữ "nhà tù trong nhà tù" (hay "tù trong tù") được sử dụng nhiều lần bởi nhiều người được phỏng vấn để mô tả một hệ thống nhằm cô lập người tù cả về thể xác và tinh thần với những mục đích có tính toán: làm suy sụp tinh thần của tù nhân lương tâm để họ "thú nhận" những tội trạng họ bị cáo buộc; trừng phạt họ vì thách thức quyền lực của Đảng Cộng Sản Việt Nam (ĐCSVN) qua việc đòi hỏi quyền lợi của họ; và ngăn chặn không cho họ liên lạc với những tù nhân khác và tiếp tục những hoạt động cổ vũ sau chấn song nhà tù.

QUY ĐỊNH VỀ CHỐNG TRA TẤN VÀ CÁC ĐỐI XỬ TỘI TỆ TRONG LUẬT PHÁP QUỐC GIA VÀ QUỐC TẾ

Theo luật quốc tế, tra tấn và các đối xử tội tệ bị nghiêm cấm trong mọi trường hợp, không có bất kỳ ngoại lệ nào. Việc phòng, chống, trừng phạt và đảm bảo đền bù thiệt hại do tra tấn hoặc các đối xử tội tệ khác không chỉ là một nghĩa vụ do các hiệp ước quốc tế mà Việt Nam là một nước thành viên đòi hỏi, nghĩa vụ này còn là một quy định của pháp luật tập quán quốc tế có tính bắt buộc với tất cả các quốc gia, không phụ thuộc vào các nghĩa vụ theo hiệp ước.

UNCAT và Công ước về Quyền của Người Khuyết tật, được phê chuẩn cùng ngày, là hiệp ước thứ sáu trong số bảy hiệp ước nhân quyền cơ bản mà Việt Nam đã phê chuẩn.³ Là một nước thành viên của Công ước Quốc tế về các Quyền Dân sự và Chính trị (ICCPR) từ năm 1982,⁴ Việt Nam đã buộc phải tuân thủ lệnh cấm tra tấn. Tuy vậy, qua việc phê chuẩn UNCAT, Việt Nam đã cam kết thực hiện "các biện pháp lập pháp, hành pháp, tư pháp, hoặc các biện pháp hiệu quả khác để ngăn chặn các hành vi tra tấn," bên cạnh nhiều biện pháp khác.⁵

Hiến pháp Việt Nam cấm tra tấn một cách chung chung.⁶ Tuy vậy, từ khi ký UNCAT, Việt Nam đã bỏ lỡ cơ hội tận dụng lần sửa đổi Bộ luật Hình sự và Bộ luật Tố tụng hình sự năm 2015 để đảm bảo rằng các bộ luật này tuân thủ các nghĩa vụ do UNCAT đòi hỏi; ví dụ như, bằng việc dứt khoát hình sự hóa tra tấn như được định nghĩa bởi Điều 1(1) của UNCAT. Một Luật mới về Thi hành Tạm giữ và Tạm giam, được thông qua vào tháng 12 năm 2015 và dự kiến có hiệu lực vào tháng 7 năm 2016, sẽ mang lại một số thay đổi hữu ích nhưng chưa đủ về hệ thống pháp luật liên quan đến tra tấn.

TÙ NHÂN LƯƠNG TÂM VÀ BỘ CÔNG AN

Việt Nam, một nước độc đảng dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng Sản Việt Nam, từ lâu vẫn là một nước ở châu Á giam cầm nhiều tù nhân lương tâm nhất.⁷ ĐCSVN không cho phép một thách thức nào đối với

³ Xem, UNCAT, Tình trạng phê chuẩn, Văn phòng Cao ủy về nhân quyền Liên Hiệp Quốc, tải về từ <http://indicators.ohchr.org/>.

⁴ Xem, ICCPR, Tình trạng phê chuẩn, Văn phòng Cao ủy về nhân quyền Liên Hiệp Quốc, tải về từ <http://indicators.ohchr.org/>.

⁵ UNCAT, điều 2.

⁶ Hiến pháp nước Cộng Hòa Xã Hội Chủ Nghĩa Việt Nam, Quốc hội sửa đổi và thông qua ngày 28 tháng 11 năm 2013, điều 20. Bản dịch tiếng Anh không chính thức của bản Hiến pháp sửa đổi do International Democracy and Electoral Assistance (IDEA) thực hiện, tải về từ <http://www.constitutionnet.org/vi/item/constitution-socialist-republic-vietnam-amended-2013>.

⁷ Ví dụ, năm 1996, Ấn Xá Quốc Tế được biết có ít nhất 70 tù nhân lương tâm ở Việt Nam. Xem, 'Annual Report 1996 – Viet Nam', *Amnesty International*, 1 January 1996, tải về từ <http://www.refworld.org/docid/3ae6a9fd3c.html>.

quyền lãnh đạo của họ, dù thách thức đó là có thật, chỉ được cảm nhận hay chỉ trong tưởng tượng, và họ trả thù một cách tàn nhẫn đối với những kẻ được cho là cạnh tranh với quyền lực của họ hay làm tổn hại đến lợi ích của họ.⁸ Dù toàn bộ bộ máy nhà nước được huy động để trấn áp bất đồng chính kiến, Bộ Công an giữ vai trò quan trọng nhất trong việc này.⁹ Bộ này quản lý lực lượng công an và hệ thống nhà tù và là cơ quan phải chịu phần lớn trách nhiệm cho những vi phạm được nêu ra trong Báo cáo này.

Tuy vậy, bất kể những thách thức khó có thể vượt qua và những hậu quả ghê gớm họ phải đối mặt, người dân Việt Nam vẫn đang lên tiếng; nâng cao ý thức về những bất công; kêu gọi dân chủ đa đảng, và cố vũ cho nhân quyền. Trong năm 2015, một vài người trong số các nhà hoạt động này bị tấn công trên đường phố bởi công an mặc thường phục hoặc côn đồ hành động theo mệnh lệnh của chính quyền.¹⁰ Tuy vậy, một phương thức chính thức hơn nhiều nhằm trừng phạt những nhà hoạt động là cầm tù họ: nhiều người, cả nam và nữ, thường xuyên bị bắt giữ vì những hoạt động cố vũ ôn hòa của họ và bị kết án dựa trên những buộc tội không có căn cứ, thông thường là những tội về xâm phạm an ninh quốc gia, và bị kết án nhiều năm tù giam trong hệ thống nhà tù đầy tai tiếng nơi họ phải chịu đựng tra tấn hoặc các đối xử tồi tệ khác mà bản báo cáo này đã đề cập.¹¹

GIAM CÁCH LY VÀ CƯỠNG BỨC MẮT TÍCH

Giám cách ly là khi một người bị giam giữ mà không có bất kỳ tiếp xúc nào với thế giới bên ngoài, đặc biệt là gia đình, bạn bè, luật sư và bác sĩ độc lập. Thủ tục này tạo điều kiện thuận lợi cho tra tấn và các đối xử tồi tệ, và thời gian giam cách ly kéo dài cũng chính là một vi phạm về lệnh cấm tra tấn.¹² Thủ tục này gắn liền với hệ thống tra tấn và đối xử tồi tệ của Việt Nam đối với tù nhân lương tâm và được áp dụng một cách hiển nhiên và tự động ngay sau vụ bắt giữ. Tất cả những người được phỏng vấn cho báo cáo này đều đã trải qua những giai đoạn giam cách ly kéo dài, có khi lên đến hơn hai năm.

Các cuộc phỏng vấn của Ân xá Quốc tế cũng cho thấy bằng chứng về những trường hợp cưỡng bức mắt tích; có nghĩa là sự tước đoạt quyền tự do bởi nhà nước "kèm với sự khước từ sự nhận biết về việc tước đoạt tự do hoặc việc che giấu số phận hoặc nơi cư trú của người mất tích, và như vậy đặt người đó nằm ngoài sự bảo vệ của pháp luật".¹³ Một cưỡng bức mắt tích, trong nhiều trường hợp, cấu thành một hành vi tra tấn hoặc đối xử tàn bạo, vô nhân đạo và hạ nhục con người,¹⁴ cũng như là một vi phạm quyền được sống, quyền tự do và an toàn của con người, và quyền được đối xử với nhân đạo và phẩm giá con người của những người bị tước đoạt tự do.¹⁵ Trong những trường hợp được Ân xá Quốc tế dẫn chứng, các cá nhân đó bị giam giữ bởi chính quyền nhưng chính quyền không thông báo cho gia đình họ nơi họ đang bị

⁸ Tháng 11 năm 2015, mặc dù không nêu chi tiết về các biện pháp sử dụng chống lại những cá nhân được đề cập, nguyên Bộ trưởng Bộ Công an tại thời điểm đó, Đại tướng Trần Đại Quang, người từ đó đến giờ đã trở thành Chủ tịch nước, công bố công khai rằng công an "đã tiếp nhận, bắt giữ và giải quyết 1410 trường hợp liên quan đến 2680 người vi phạm an ninh quốc gia" trong giai đoạn từ tháng 6 năm 2012 đến tháng 11 năm 2015 và rằng, trong khoảng thời gian đó, "những người đối lập đã thành lập một cách bất hợp pháp hơn 60 nhóm và tổ chức nhân danh dân chủ và nhân quyền, với hơn 350 người tham gia trên hơn 50 thành phố và tỉ nh thành". Xem, "Vietnam: Widespread 'National Security' Arrests", *Human Rights Watch*, 19 November 2015, <https://www.hrw.org/news/2015/11/19/vietnam-widespread-national-security-arrests>.

⁹ Xem, Carlyle A. Thayer, "The Apparatus of Authoritarian Rule in Vietnam", in Jonathan D. London (ed.), *Politics in Contemporary Vietnam: Party, State and Authority Relations*, (London/New York: Palgrave MacMillan 2014), pp. 135-161.

¹⁰ Civil Rights Defenders ghi nhận 36 trường hợp tấn công những người bảo vệ nhân quyền trong năm 2015. Những vụ tấn công này liên quan đến 69 nạn nhân. Xem, 'Assaults on Human Rights Defenders on the Rise in Vietnam', *Civil Rights Defenders*, 16 December 2015, tải về từ <https://www.civilrightsdefenders.org/news/assaults-on-human-rights-defenders-on-the-rise-in-vietnam/>.

¹¹ Xem, ví dụ, trường hợp 22 thành viên của Hội đồng Công luật Công án Bia Sơn, một tổ chức tôn giáo ôn hòa ít được biết đến, hoạt động với mục đích bảo vệ môi trường. Họ bị bắt giữ và kết án dưới điều 79 Bộ luật Hình sự, "nhằm lật đổ nhà nước". Sáng lập viên của tổ chức này, ông Phan Văn Thu, bị kết án tù chung thân, trong khi 21 thành viên khác nhận án tù từ 10 đến 17 năm tù giam cộng thêm 5 năm quản chế sau khi ra tù. Xem, 'Silenced Voices: Prisoners of Conscience in Viet Nam', *Amnesty International*, Index No. ASA 41/007/2003, November 2010, p. 27, tải về từ <https://www.amnesty.org/en/documents/ASA41/007/2013/en/>.

¹² Xem, ví dụ, UN General Assembly Resolution. 'Torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment', UN Doc. A/RES/65/205, 28 March 2011, para. 21, tải về từ http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/65/205.

¹³ Công ước Quốc tế về Bảo vệ Tất cả Mọi người khỏi bị Cưỡng bức Mắt tích, Điều 2, tải về từ <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CED/Pages/ConventionCED.aspx>.

¹⁴ *Quinteros v. Uruguay*, Human Rights Committee, Communication No. 107/1981, UN Doc. CCPR/C/OP/2 at 138 (1990), 21 July 1983, paras. 13-14; và *Celis Laureano*, Human Rights Committee, Communication No. 540/1993, UN Doc. CCPR/C/56/D/540/1993 (1996), para. 9.

¹⁵ *Sarma v. Sri Lanka*, Human Rights Committee, Communication No. 950/2000, U.N. Doc. CCPR/C/78/D/950/2000 (2003), para. 9.3.

giam và sức khỏe của họ, và từ chối cho tiếp xúc cố vấn pháp lý, qua đó đặt họ nằm ngoài sự bảo vệ của pháp luật.

VIỆC GÂY RA NHỮNG ĐAU ĐỚN VÀ ĐAU KHỔ NGHIÊM TRỌNG VỀ THỂ XÁC

Ấn Xá Quốc Tế dẫn chứng một số trường hợp lạm dụng thể xác tù nhân lương tâm mà có thể được coi là tra tấn hoặc đối xử tồi tệ khác. Trong một trường hợp, nạn nhân là Lu bị tra tấn hàng ngày trong bốn tháng khi chức trách nhà tù tìm cách cưỡng bức ông thú tội. Những kẻ hành hạ ông thường xuyên đánh ông đến bất tỉnh và hạ nhục ông bằng cách, bên cạnh nhiều cách khác, bắt ông ăn đồ ăn còn thừa của chó.

Công an và cán bộ nhà tù cũng như một số tù nhân là những người phạm tội lạm dụng cấu thành tra tấn và đối xử tồi tệ khác như được dẫn chứng bởi Ấn Xá Quốc Tế. Một số người trong số các tù nhân này là "ăng ten", lạm dụng các tù nhân khác dưới sự xúi giục hoặc với sự đồng thuận hay mặc nhận của chức trách nhà tù.

Minh (bí danh), một người đã phải chịu đựng nhiều hành vi bạo lực trong bốn năm tù, miêu tả việc sống chung trong một buồng giam với bốn người đàn ông, những người đã tự nhận là "ăng ten". Khi ông mới chuyển đến buồng giam, bốn người đàn ông đó đánh ông trong 30 phút, thay phiên nhau đấm, đá ông. Trong vòng năm tháng trong buồng giam, Minh nói rằng những kẻ chung buồng giam với ông đánh ông bốn đến năm lần. Sau này ông được chuyển sang một buồng giam khác, sau khi tuyệt thực để phản đối việc bị giam giữ trong buồng giam đó.

BIỆT GIAM

Sự cô lập là cách thức chủ yếu do giới chức trách nhà tù Việt Nam sử dụng để khiến tù nhân lương tâm cảm thấy cô đơn và bị bỏ rơi trong "nhà tù trong nhà tù". Ấn Xá Quốc Tế dẫn chứng một số trường hợp trong đó biệt giam trở thành một hình thức tra tấn hoặc đối xử tồi tệ khác.

Bộ Quy tắc Tiêu chuẩn Tối thiểu về Đối xử với các Tù nhân (Bộ Quy tắc Mandela) của Liên Hiệp Quốc định nghĩa "biệt giam" là "việc giam giữ tù nhân 22 giờ hoặc hơn trong một ngày mà không có tiếp xúc có ý nghĩa nào với con người".¹⁶ Bộ Quy tắc định nghĩa "biệt giam kéo dài" là "biệt giam trong một khoảng thời gian quá 15 ngày liên tiếp" và nghiêm cấm biệt giam kéo dài như một ví dụ về "hình phạt kỷ luật không khác gì tra tấn hoặc đối xử hay trừng phạt tàn bạo, vô nhân đạo hoặc hạ nhục con người".¹⁷

Ở Việt Nam, tù nhân lương tâm thường xuyên phải chịu biệt giam trong những tình trạng đáng sợ trong giai đoạn tạm giam trước khi xét xử hoặc như một cách trừng phạt vì những hoạt động cổ vũ trong tù. Ấn Xá Quốc Tế có bằng chứng qua tài liệu về những trường hợp biệt giam lên tới hơn 10 tháng, và nghe những lời làm chứng từ nhân chứng, những người đã miêu tả cảm giác hoàn toàn bị bỏ rơi và chỉ mong được chết. Theo lời Dar, một người dân tộc Thượng đã bị biệt giam hoàn toàn trong bóng tối trong mười tháng thụ án đầu tiên, "[công an] nói với tôi rằng tôi sẽ chết ở đó, rằng tôi sẽ chết trong buồng giam đó và gia đình tôi sẽ không bao giờ được biết".

Một hình thức cô lập khác được Ấn Xá Quốc Tế dẫn chứng là việc giam giữ một tù nhân lương tâm trong

¹⁶ Quy tắc 45 của Bộ Quy tắc Tiêu chuẩn Tối thiểu về Đối xử với các Tù nhân (Bộ Quy tắc Mandela) của Liên Hiệp Quốc. Thông qua bởi Nghị quyết 70/175 Đại Hội đồng Liên Hiệp Quốc, ngày 17 tháng 12 năm 2015, http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/175.

¹⁷ Như trên, Các Quy tắc 45 và 43(1), theo thứ tự.

một buồng giam 24 giờ một ngày cùng với một "ăng ten". Trang, một nữ tù nhân lương tâm, bị biệt giam cùng với một "ăng ten" trong một buồng giam chật hẹp, thiếu không khí và tối tăm trong hơn hai năm: điều kiện khó chịu đến mức một loạt các ăng ten phải thay phiên nhau vào buồng giam hai đến ba ngày mỗi lần.

QUYỀN VỀ SỨC KHỎE VÀ VIỆC TỪ CHỐI ĐIỀU TRỊ Y TẾ

Với tình trạng đáng sợ và đối xử tàn nhẫn, không có gì đáng ngạc nhiên khi các tù nhân lương tâm thường xuyên đổ bệnh trong các trại giam và nhà tù Việt Nam.

Trong một số trường hợp, những người được phỏng vấn cho bản báo cáo chỉ nhận được thuốc gốc kém chất lượng sau hàng tuần, hàng tháng khiếu nại với chức trách nhà tù. Trong những trường hợp khác, tù nhân lương tâm trải qua hàng tháng trời đau đớn và đau khổ nghiêm trọng và chỉ được giới chức cho biết rằng trừ phi họ nhận các tội họ bị buộc tội, họ sẽ không nhận được bất kỳ thuốc men nào. Sự khước từ điều trị y tế là một hình thức tra tấn, thụ động nhưng rõ ràng, vì đây là sự cố ý gây đau đớn và đau khổ do công chức thực hiện, với mục đích ép buộc tù nhân thú tội, và như vậy hội đủ các điều kiện trong định nghĩa về tra tấn tại Điều 1(1) của UNCAT.

CHUYỂN NHÀ TÙ NHƯ MỘT HÌNH THỨC TRỪNG PHẠT

Một yếu tố quan trọng của việc lạm dụng có hệ thống tù nhân lương tâm của Việt Nam là di chuyển họ liên tục qua các nhà tù: một thủ tục có tính toán nhằm cách ly họ xa hơn với gia đình, làm mất tinh thần và trừng phạt họ vì tham gia những hoạt động cổ vũ trong nhà tù. Không hề có thông báo trước đến họ hay gia đình họ, các tù nhân lương tâm thường xuyên bị chuyển từ trại giam hay nhà tù này sang nơi khác, mang họ đến khắp nơi trên đất nước và khiến họ cách xa gia đình và mạng lưới hỗ trợ hàng trăm ki-lô-mét.

Tất cả những tù nhân lương tâm, nam và nữ, được phỏng vấn cho bản báo cáo đều trải qua nhiều đợt chuyển nhà tù. Thủ tục này thường gặp ở các trường hợp tù nhân lương tâm dám chống lại, từ chối nhận tội hoặc kháng cự việc "cải tạo", cũng như các tù nhân nổi tiếng hoặc có ảnh hưởng mà chính quyền sợ rằng có thể thuyết phục các tù nhân khác tham gia phản đối điều kiện nhà tù và các đối xử tồi tệ. Trường hợp của Điều Cày là một minh chứng cho thủ tục này: trong vòng sáu năm rưỡi ở tù, ông đã bị di chuyển 20 lần qua 11 cơ sở.

Những người được phỏng vấn mô tả rằng bản thân những lần di chuyển là sự đối xử tàn bạo, vô nhân đạo và hạ nhục. Một số lần di chuyển bao gồm chuyển đi kéo dài hơn 24 giờ, trong đó tù nhân bị cùm và không được cho đồ ăn thức uống.

TÙ NHÂN LƯƠNG TÂM Ở VIỆT NAM NGÀY NAY

Việc thiếu minh bạch ở Việt Nam, đặc biệt là về các nhà tù, khiến việc giám sát độc lập để thu thập thông tin về điều kiện trong tù cực kỳ khó khăn. Bất kể những chương ngại đó, Ấn Xá Quốc Tế đã có thể thu thập bằng chứng về tra tấn và các đối xử tồi tệ khác đối với một số tù nhân lương tâm hiện còn ở trong tù. Một vài người trong số họ được biết là đã trải qua hoặc đang trải qua những hình thức đối xử được nêu trong báo cáo này. Bản báo cáo này được biên soạn dựa trên các cuộc phỏng vấn với cựu tù nhân lương tâm, những người mới được trả tự do trong những tháng và năm gần đây, nhưng những thủ tục họ trải nghiệm trong tù đến giờ vẫn tiếp diễn. Chương cuối của báo cáo cung cấp thông tin về những trường hợp tù nhân lương tâm còn ở trong tù, những người là nạn nhân của những thủ tục đó.

Nhà vận động dân chủ Nguyễn Văn Đài và Lê Thu Hà đã bị giam cách ly từ khi họ bị bắt vào tháng 12 năm 2015; nhà hoạt động vì quyền lợi đất đai Bùi Thị Minh Hằng, và tín đồ Phật giáo Hòa Hảo Trần Thị Thúy hiện đang bị khước từ điều trị y tế; nhà hoạt động Công giáo Đặng Xuân Diệu bị biệt giam trong nhiều giai đoạn kéo dài; ông cũng phải chịu tra tấn tàn bạo về thể xác, cũng như nhà hoạt động vì quyền của người lao động Đoàn Huy Chương và Nguyễn Hoàng Quốc Hùng, nhà bảo vệ nhân quyền nổi tiếng Trần Huỳnh Duy Thức, nhà hoạt động người dân tộc thiểu số Siu Wiu, và nhà sư Phật giáo người Khmer Krom Thạch Thuol; Trần Huỳnh Duy Thức cũng trải qua nhiều lần chuyển nhà tù kể từ năm 2009.

KẾT LUẬN VÀ KHUYẾN NGHỊ

Những trường hợp được ghi lại trong Báo cáo này nêu bật lên khoảng cách giữa một bên là cam kết công khai của Việt Nam đối với việc ngăn chặn và chấm dứt tra tấn và các đối xử tồi tệ khác với một bên là thực tế về các tù nhân lương tâm trong các trại giam và nhà tù trên đất nước này. Việc phê chuẩn UNCAT là một bước tiến đáng hoan nghênh, nhưng Ấn Xá Quốc Tế quan ngại rằng từ khi phê chuẩn, Việt Nam đã bỏ lỡ một số cơ hội quan trọng để đưa Việt Nam tiến bộ hơn trong việc đáp ứng các nghĩa vụ đòi hỏi bởi UNCAT: trong đó có việc sửa đổi Bộ luật Hình sự và Bộ luật Tố tụng Hình sự cuối năm 2015, và việc thông qua Luật về Thi hành Tạm giữ và Tạm giam. Cả ba luật này đều chưa có hiệu lực, và Ấn Xá Quốc Tế kêu gọi nhà nước Việt Nam sửa đổi chúng trước khi chúng có hiệu lực.

Tuy nhiên, để ngăn chặn tra tấn và các đối xử tồi tệ khác, Việt Nam cần làm nhiều hơn là chỉ thay đổi luật. Theo Điều 2 của UNCAT, "các biện pháp lập pháp, hành pháp, tư pháp, hoặc các biện pháp hiệu quả khác" là cần thiết để chấm dứt tra tấn và các đối xử tồi tệ khác. Để chấm dứt các lạm dụng được nêu trong bản báo cáo này và đảm bảo rằng Việt Nam hoàn toàn tuân thủ các nghĩa vụ theo UNCAT, Ấn Xá Quốc Tế đưa ra các khuyến nghị sau đây:

- Chấm dứt việc bắt bớ, truy tố và kết án những người đàn ông và phụ nữ vì tín ngưỡng và sự cố vũ ôn hòa cho nhân quyền, tự do tôn giáo, dân chủ đa đảng và quyền lợi của người lao động, và lập tức trả tự do cho các tù nhân lương tâm hiện còn bị giam cầm.
- Chấm dứt tất cả các hình thức tra tấn và đối xử tồi tệ khác ở đồn công an, trại giam và nhà tù, bao gồm cưỡng bức mất tích, giam cách ly, biệt giam, bạo lực thể xác, chuyển trại giam qua nhiều cơ sở nhằm mục đích trừng phạt, và từ chối điều trị y tế, do các công chức, công an, nhân viên nhà tù và các tù nhân thực hiện.
- Điều tra các khiếu nại và báo cáo về tra tấn và các đối xử tồi tệ một cách nhanh chóng, công minh, độc lập và hiệu quả, đình chỉ công tác các nhân viên bị nghi đã thực hiện các hành vi đó và đảm bảo việc bảo vệ những người khiếu nại, nhân chứng và những người có thể chịu hiểm nguy khác khỏi sự trả thù, và truy tố tất cả những người chịu trách nhiệm về tra tấn và các hành vi đối xử tồi tệ khác khi có đủ bằng chứng có thể chấp nhận được chống lại họ, bất kể cấp bậc hoặc địa vị của họ trong chính quyền và bất kể bao nhiêu thời gian đã trôi qua kể từ khi phạm tội.
- Sửa đổi các luật của quốc gia, đặc biệt là Bộ luật Hình sự, Bộ luật Tố tụng hình sự và Luật về Thi hành Tạm giữ và Tạm giam mới được thông qua để tuân thủ UNCAT và các tiêu chuẩn quốc tế về việc đối xử tù nhân, và chấm dứt việc viện dẫn Thông tư 37 của Bộ Công an để dễ dàng phân biệt đối xử với các tù nhân lương tâm.

**AMNESTY INTERNATIONAL
IS A GLOBAL MOVEMENT
FOR HUMAN RIGHTS.
WHEN INJUSTICE HAPPENS
TO ONE PERSON, IT
MATTERS TO US ALL.**

CONTACT US

info@amnesty.org

+44 (0)20 7413 5500

JOIN THE CONVERSATION

www.facebook.com/AmnestyGlobal

[@AmnestyOnline](https://twitter.com/AmnestyOnline)